

อัครวินิบาตกรรมกับปัญหา เรื่องสิทธิ

จากการศึกษาแนวคิดที่มีต่อการทำอัครวินิบาตกรรมนั้น การพิจารณาว่าถูกต้องหรือไม่ถูกต้อง จริยธรรมมีการกล่าวอ้างถึงสิทธิทั้งในทำนองที่สนับสนุนการทำอัครวินิบาตกรรมและการปฏิเสธการทำอัครวินิบาตกรรม ยกตัวอย่าง เช่นพวกสโตอิกที่เห็นว่า เขามีสิทธิที่จะกระทำอัครวินิบาตกรรม เมื่อเขาต้องการ เดวิด ฮูมที่พูดถึงสิทธิเสรีภาพที่จะทำในสิ่งที่เขาปรารถนาหรือแม้แต่ นักปรัชญาสมัยใหม่อย่าง แจน เนริฟสันที่พิจารณาถึงสิทธิในทรัพย์สินสมบัติแล้วลงท้ายด้วยสิทธิที่เราจะกระทำอัครวินิบาตกรรมได้หลังจากที่เราได้พิจารณาอย่างถี่ถ้วนแล้ว ในทำนองกลับกัน จอห์น ลอค ถึงแม้จะพูดถึงสิทธิเสรีภาพที่มนุษย์พึงจะมีแต่เมื่อตอบปัญหาเกี่ยวกับการทำอัครวินิบาตกรรมแล้ว ลอคได้โอนอำนาจในการตัดสินใจดังกล่าวนี้ให้แก่พระเจ้ามนุษย์ไม่มีสิทธิที่จะตัดสินใจการกระทำดังกล่าวได้ ปัญหาเรื่องสิทธิจึงนับว่าเป็นสิ่งยุ่งยากมากที่จะให้คำตอบได้อย่างชัดเจน และเพื่อความชัดเจนในการตอบปัญหานี้ เราจำเป็นต้องพิจารณาหาความหมายของมันเสียก่อน

ความหมายของคำว่า "สิทธิ"

นักกฎหมายและนักปรัชญาค่างพยายามที่ค้นหาธรรมชาติและกฎเกณฑ์ของสิทธิโดยพิจารณาหาว่าอะไรเป็นสิ่งที่ เป็นความจริง เมื่อเราเอ่ยคำว่าสิทธิ หรือ เมื่อเรากล่าวว่า "นาย ก. มีสิทธิในข." ซึ่งนักกฎหมายและนักปรัชญา เหล่านี้ต่างก็วิเคราะห์ให้ความหมายกันไปต่าง ๆ นานา

สิทธิบางครั้งถูกพิจารณาในความหมายของอำนาจ (Powers) ที่บุคคลเป็นเจ้าของหรือ ประโยชน์ (Interests) ที่บุคคลจะได้รับ สปิโนซ่า (Spinoza) เห็นว่าสิทธิก็คืออำนาจ สิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์ก็คืออำนาจที่เขาสามารถกระทำต่อผู้อื่นได้ สิทธิอธิปไตยก็คืออำนาจที่เขาสามารถกระทำได้อัน เป็นผลมาจากอำนาจของปัจเจกชนที่มีให้กับเขา และสิทธิของปัจเจกชนตามกฎหมายก็คืออำนาจที่แต่ละคนมีโดย เป็นผลมาจากกฎหมาย (35: 195) ในความหมายของสิทธิที่ สปิโนซ่าคิดก็คืออำนาจที่จะกระทำนั่นเอง ศาสตราจารย์ทยุค แสงอุทัย ได้ให้ความหมายของคำว่าสิทธิว่า ได้แก่ประโยชน์ที่กฎหมายคุ้มครองให้ ซึ่งหมายความว่า เป็นประโยชน์ที่กฎหมายรับรองว่ามีอยู่และเป็นประโยชน์ที่กฎหมายคุ้มครองคือคุ้มครองมิให้มีการละเมิดสิทธิรวมทั้งบังคับให้เป็นไปตามสิทธิในกรณีที่มีการละเมิด (36: 187-188) สำหรับศาสตราจารย์ทยุคนั้นพิจารณาสิทธิไปในทางสิทธิทางกฎหมายที่คุ้มครองประโยชน์

การพิจารณาสิทธิในลักษณะของอำนาจและประโยชน์นั้นดู เหมือนว่าไม่เพียงพอและครอบคลุมคำว่าสิทธิได้หมด เพราะในความเป็นจริงแล้วเราสามารถมีสิทธิโดยปราศจากอำนาจได้ เช่น ผู้บริสุทธิ์มีสิทธิที่จะไม่ถูกลงโทษในอาชญากรรมที่เขาไม่ได้กระทำ แต่เขาก็ไม่มีอำนาจที่ป้องกันการทำโทษนั้น สิทธิจึงไม่จำเป็นต้องนำมาซึ่งอำนาจเสมอไป การวิเคราะห์สิทธิในรูปของประโยชน์ก็เช่นเดียวกัน ถึงแม้ว่าสิทธิส่วนใหญ่จะป้องกันประโยชน์พื้นฐานของมนุษย์ แต่สิทธิก็มีได้เข้ามาซึ่งประโยชน์เสมอไปและประโยชน์ก็มีได้เข้ามาซึ่งสิทธิเช่นเดียวกัน ยกตัวอย่างเช่น บุคคลที่ประกอบอาชญากรรมจะเกิดประโยชน์เมื่อ เขาถูกสอบสวนว่าไม่ได้กระทำความผิดดังกล่าว แต่เขาก็ไม่มีสิทธิทำให้การพิพากษาเป็นไปในทำนองนั้น หรือบุคคลมีสิทธิที่จะประกอบอาชีพที่แยกแ่กว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน แต่มันก็ไม่มีประโยชน์ที่จะทำอย่างนั้น ดังนั้นการพิจารณาให้ความหมายของคำว่า "สิทธิ" ในความหมายของอำนาจและประโยชน์จึงมีความชัดเจนไม่เพียงพอ

บางครั้งเราพิจารณาสิทธิในฐานะที่เป็นการสมควรได้ (entitlements) และในฐานะการเรียกร้อง (claim) หรือทั้งสองอย่างพร้อมกัน สิทธิในฐานะที่เป็นการสมควรได้นั้นก็คือการมีสิทธิที่จะได้รับได้กระทำในสิ่งที่ตนเองมีสิทธินั้น ๆ ยกตัวอย่างเช่น นาย ก. มีสิทธิในการแต่งงาน นาย ก. ก็สามารถจะกระทำการแต่งงานได้หรือนาย ข. มีสิทธิที่จะทำการค้า นาย ข. ก็สามารถทำการค้าขายได้ แต่สิทธิในฐานะที่เป็นการสมควรได้นี้มิได้รวมถึงการเรียกร้องต่อผู้อื่น (claim against) แต่อย่างใด ยกตัวอย่างเช่น นายแดงมีสิทธิที่จะใช้บริการต่าง ๆ ของสโมสรได้เช่นเดียวกับสมาชิกท่านอื่น ๆ แต่การได้รับสิทธิของนายแดงดังกล่าวนี้มิได้เกิดจากการที่นายแดงเรียกร้องต่อผู้อื่นแต่อย่างใด แต่เกิดจากนายแดงเป็นสมาชิกจึงเป็นการสมควรที่นายแดงจะได้รับสิทธิในการใช้บริการต่าง ๆ ของสโมสร สิทธิในความหมายที่เป็นการสมควรได้ (entitlements) จึงเป็นการพิจารณาสิทธิในลักษณะที่ได้รับมิได้รวมไปถึงสิทธิที่ไม่ให้ผู้อื่น เข้ามายุ่งเกี่ยวแต่อย่างใด

โจเอล ไฟน์เบิร์ก (Joel Feinberg) ได้กล่าวโต้แย้งการพิจารณาว่าสิทธิในลักษณะ Entitlements และให้ให้ความหมายของสิทธิในความหมายของการเรียกร้อง (claim) เขากล่าวว่า "บางคนให้คำจำกัดความ "สิทธิ" ในฐานะการเรียกร้องที่ดีที่เหมาะสม (justified claim) คนอื่น ๆ ในฐานะการเรียกร้องที่รับรอง (recognized claim) คนอื่นในฐานะการเรียกร้องที่สมเหตุผล (valid claim) สิ่งที่ชอบมากกว่าก็คือคำจำกัดความหลังสุด" (37: 65-66) ไฟร์เบิร์ก เห็นว่าสิทธินั้นมีความหมายทั้งการให้ผู้อื่นกระทำในขณะที่เดียวกันมันก็ยัง เรียกร้องสิทธิต่อผู้อื่นที่จะกระทำหรือละเว้นการกระทำดังกล่าวนี้

ในหนังสือเรื่อง Theories of Rights ได้กล่าวถึงความคิดของ เวสลีย์ เอ็น ฮอเฟล (Wesley N. Hohfeld) ที่พยายามที่จะจัดความหมายที่มีอยู่ของคำว่า "สิทธิ" ให้เป็นระบบขึ้น โดยพิจารณาจากความสัมพันธ์และความตรงข้ามกัน ซึ่งเวสลีย์ เอ็น ฮอเฟล ได้พิจารณาคำว่า "สิทธิ" นี้ออกเป็น 4 ลักษณะด้วยกัน คือ

1. พิจารณาในลักษณะของสิทธิเรียกร้อง (claim-right) เขาเห็นว่าการพูดว่า "ก. มีสิทธิในเงิน 10 บาท จาก ข." การกล่าวในทำนองนี้มีความสัมพันธ์กับหน้าที่ โดยที่ ก. มีสิทธิที่จะเรียกร้องเงิน 10 บาทจาก ข. หรือหากพูดว่า "สิทธิของ ค.ที่จะทำ ส." นั้นมีความหมายว่า ก. ข. หรือว่าคนอื่น ๆ มีหน้าที่จะปล่อยให้ ค. กระทำ ส. ได้

2. พิจารณาในความหมายของเอกสิทธิ (privilege) หรือ เสรีภาพ (liberty) ซึ่งตรงข้ามกับหน้าที่และสัมพันธ์กับการไม่มีสิทธิ (no-right) การกล่าวว่ ก. มีสิทธิที่จะทำ ข. ในความหมายว่า "ก. มีเสรีภาพที่จะทำ ข." มันจะหมายถึง ก. ไม่มีหน้าที่ที่จะไม่ทำ ข. และขณะเดียวกันการพิจารณาสิทธิในความหมายนี้ มันไม่ได้แสดงถึงหน้าที่ ค. หรือคนอื่น ๆ มีต่อ ก. แต่อย่างใด คนอื่นสามารถเข้ามายุ่งเกี่ยวได้

3. พิจารณาในความหมายของอำนาจ (power) ของปัจเจกชนที่การจัดการตามกฎหมาย ยกตัวอย่างเช่น ฉันมีสิทธิที่จะขายเครื่องพิมพ์ดีดหรือให้กับใครสักคนที่ฉันต้องการ สิทธิที่มีอยู่มีได้เกี่ยวข้องเฉพาะการขายหรือการให้เท่านั้น มันยังรวมไปถึงผลของการขายและการให้นั้นด้วย โดยการขายและการให้ได้เปลี่ยนความสัมพันธ์ทางกฎหมาย คนเป็นเจ้าของคนใหม่จะ เป็นผู้ที่มีสิทธิในเครื่องพิมพ์ดีดและฉันก็มีหน้าที่ต่อสิทธิที่เจ้าของใหม่มี

4. พิจารณาในความหมายของการคุ้มกัน (immunity) บางครั้งสิทธินั้นมิได้หมายเพียงแต่อำนาจยังรวมถึงการปราศจากอำนาจด้วย ยกตัวอย่างเช่น ก.มีความคุ้มกันเมื่ออ้างถึง ข. แล้ว ค. (หรือบางทีอาจเป็นทุกคน) ปราศจากอำนาจที่จะเปลี่ยนฐานะทางกฎหมายของเขาได้ เมื่ออ้างถึง ข. (38: 6-7)

จากที่กล่าวมาเราจะเห็นได้ว่าคำว่าสิทธินั้นมีผู้เข้าใจกันไม่ต่าง ๆ นานา แต่นั่นก็ไม่ได้หมายความว่าสิทธินั้นไม่มีอยู่จริงหรือไม่สามารถนำมากล่าวอ้างในการตัดสินปัญหาที่มีอยู่ รวมทั้งปัญหาที่เกี่ยวกับการทำอัจริยะบาตกรรมได้ กล่าวอ้างสิทธิในความหมายใดก็ตามความที่ปรากฏร่วมกันก็คือ

1. ไม่เป็นความผิดที่จะกระทำในสิ่งนั้น
2. บุคคลอื่นต้องไม่ยุ่งเกี่ยวในการที่เขาจะกระทำ (ในความหมายที่ว่า การยุ่งเกี่ยวนั้น เขาจะผิดต่อบุคคลที่มีสิทธินั้น) (39: 469)

และในการที่จะพิจารณาปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการทำอัศวินบาตกรรมในเรื่องสิทธิก็จะขอใช้ความหมายของคำว่าสิทธิในความของการเรียกร้อง (Claim) และการให้ (Entitlement) เนื่องจากผู้เขียนเห็นว่าความคิดของทั้งสองมีลักษณะที่ค่อนข้างชัดเจนและความคิดทั้งสอง เห็นว่าสิทธิ เป็นสมบัติพื้นฐานที่เรามีและขึ้นอยู่กับดุลพินิจที่จะตัดสินใจให้ เป็นไป

ประเภทของสิทธิ

เมื่อพิจารณาตามพื้นฐานของสิทธิเราสามารถแบ่งประเภทของสิทธิออกได้ เป็น 2 ลักษณะด้วยกัน กล่าวคือ

1. สิทธิตามกฎหมาย (Legal Right)
2. สิทธิทางศีลธรรม (Moral Right)

สิทธิตามกฎหมาย นั้น คืออำนาจหรือประโยชน์ซึ่งทางบ้าน เมืองให้คำมั่นสัญญาโดยกำหนดเป็นกฎหมายลายลักษณ์อักษร หรือกฎหมายจารีตประเพณี ที่จะจัดการดูแลให้เกิดขึ้นแก่บุคคลหนึ่งบุคคลใดอย่างเต็มภาคภูมิ เพื่อสมกับสถานะของ "ผู้ทรงสิทธิ" หรือผู้เป็นเจ้าของสิทธิ สิทธิตามกฎหมายจึงเป็นสิทธิที่กฎหมายรับรอง ซึ่งสิทธินั้นอาจเกิดจากกฎหมายมหาชน และกฎหมายเอกชน สำหรับการทำอัศวินบาตกรรมนั้น เมื่อมองในแง่กฎหมาย โดยเฉพาะกฎหมายของประเทศไทย ไม่ถือว่าเป็นการทำผิดกฎหมาย แต่ถ้าเข้าสู่ผู้อื่นตามกฎหมายถือว่าเป็นความผิด เพราะกฎหมายไทยนั้นถือว่าเราไม่มีสิทธิที่จะทำร้ายหรือล่วงละเมิดชีวิตของผู้อื่นถึงแม้ว่า เขาจะยินยอมก็ตาม ในประเทศเยอรมันตะวันตกถือว่าการทำอัศวินบาตกรรม เป็นสิ่งที่ผิดกฎหมาย และถ้ากระทำไปแล้วไม่ประสบผลสำเร็จ ผู้กระทำต้องได้รับโทษทัณฑ์ตามที่กฎหมายระบุ ดังนั้นการพิจารณาปัญหาอย่างเดียวกันโดยใช้กฎหมายที่มีบัญญัติแตกต่างกันย่อมให้ข้อสรุปที่แตกต่างกัน การพิจารณาสหิติตามกฎหมายในปัญหาเรื่องอัศวินบาตกรรมจึงมีทั้งสิทธิและไม่มีสิทธิที่จะกระทำการอัศวินบาตกรรม สิทธิตามกฎหมายอย่างเดียวจึงไม่พอที่จะตัดสินความถูกต้องในการพิจารณาปัญหา จำเป็นต้องมีปัจจัยอื่น ๆ มาประกอบ

สิทธิทางศีลธรรม

โจอัล โฟนเบิร์ก ได้ให้ลักษณะของสิทธิทางศีลธรรมไว้ 4 อย่างด้วยกันคือ

1. สิทธิตามประเพณีนิยม (Conventional right) อันได้มาจากขนบธรรมเนียมที่จัดตั้งขึ้นและบรรทัดที่สืบทอดกันมาไม่ว่ากฎหมายจะรับรองหรือไม่ก็ตาม เช่น สิทธิของหญิงชราที่จะได้ที่นั่งบนรถไฟได้ดิน

2. สิทธิอุดมคติ (Ideal right) ไม่จำเป็นต้องเป็นสิทธิที่เป็นจริง แต่มัน เป็นสิ่งที่ควรจะเป็นสิทธิตามกฎหมาย

3. สิทธิที่มีสติ (Conscientious right) เป็นการเรียกร้องที่คำนึงถึงความสมเหตุสมผลมิใช่จากกฎเกณฑ์ที่เป็นอยู่หรือที่เป็นอุดมคติหรือประเพณีนิยมแต่เป็นหลัก เกณฑ์จากคนที่มีสติรอบรู้

4. สิทธิที่ใช้ (Exercise right) พูดอย่างตรงไปตรงมาแล้วสิทธินี้มิใช่สิทธิแต่อย่างใดถึงแม้จะมีชื่อเรียกอย่างนั้นก็ตาม มัน เป็นเพียงการหาความถูกต้องทางจริยธรรมของสิทธิที่ใช้ไป ซึ่งเราจะพิจารณาถึงความถูกต้องและผิดของสิทธิที่ทำได้ (39: 84-85)

การกล่าวถึงสิทธิทางศีลธรรมขึ้นมา โฟนเบิร์ก เห็นว่ามันแสดงออกในความหมายไม่ข้อใดก็ข้อหนึ่ง

เราจะเห็นได้ว่าในขณะที่สิทธิตามกฎหมายได้รับการสนับสนุนจากตัวบทกฎหมาย สิทธิทางศีลธรรมก็ได้รับการสนับสนุนจากหลักศีลธรรมหรือหลักทางจริยธรรม สิ่งที่แตกต่างระหว่างสิทธิทั้งสองที่เห็นได้อย่างชัดเจนก็คือระบบของกฎหมายไม่จำเป็นต้องได้รับการอ้างอิงจากหลักหรือระบบของศีลธรรมหรือจริยธรรม เช่นเดียวกันระบบของศีลธรรมก็ไม่จำเป็นต้องได้รับการอ้างอิงจากระบบกฎหมาย สิทธิทางกฎหมายอาจจะไม่ถูกต้องตามหลักจริยธรรมก็ได้ และเรามีสิทธิทางศีลธรรมโดยไม่มีกฎหมายรับรองได้เช่นกัน

อย่างไรก็ตามยังมีสิทธิอย่างอื่นอีกที่ไม่เกี่ยวข้องกับทั้งสิทธิตามกฎหมายและสิทธิทางศีลธรรม เช่นสิทธิของแรงงานในบริษัท ซึ่งได้มีกฎข้อบังคับใช้อันมีลักษณะคล้ายกติกาของเกมส์ หรือสโมสรส่วนตัวที่มีกฎข้อบังคับเฉพาะใช้

สิทธิในชีวิต (The right to life)

ในปรัชญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อที่ 3 กล่าวว่า คนทุกคนมีสิทธิในชีวิต เสรีภาพ และความมั่นคงแห่งตน (Everyone has the right to life, liberty and security of person) ความหมายอย่างกว้าง ๆ ของสิทธิในชีวิตก็คือสิทธิที่ดำรงชีวิตอย่างเหมาะสม

ฮูโก เบดอว์ (Hugo Bedau) กล่าวว่า "...ชีวิตที่มนุษย์ได้รับสิทธิไม่ใช่เพียงแค่อิทธิอย่างเพียงพอ

ที่หลีกเลี่ยงความตายที่จะมีมา แต่ค่อนข้างไปทางชีวิตที่ให้การนับถือตัวเอง (self-respect) ชีวิตที่หันภัยการงาน เลว ๆ ที่ไม่จำเป็น และชีวิตที่มีโอกาสที่จะปลดปล่อยพลังงานในการผลิต" (40: 94) สิทธิที่จะมีชีวิตอยู่อย่างเหมาะสมนั้นยังรวมไปถึงสิทธิในเรื่องอาหาร, เครื่องนุ่งห่ม, ที่อยู่อาศัย, การศึกษาและอย่างอื่น ๆ อีก ซึ่งรวมทั้งสิทธิที่จะไม่ถูกฆ่าหรือถูกปล่อยให้ตายไป ซึ่งการพิจารณาในเรื่องสิทธิในชีวิตนี้จะหมายถึงในความหมายของสิทธิที่จะไม่ถูกฆ่าและสิทธิที่จะได้รับการช่วยเหลือจากความตายที่ใกล้เข้ามาเท่านั้น

สิทธิในชีวิตมักเข้าใจกันว่าเป็นสิทธิในการเรียกร้อง (claim right) อันมีลักษณะที่แตกต่างไปจากเสรีภาพ เอกสิทธิ สิทธิในการเรียกร้องนั้นมีลักษณะที่ซับซ้อนกว่าสิทธิในความหมายของเสรีภาพ ยกตัวอย่างเช่น การพูดว่า นาย ก. มีเสรีภาพที่จะทำหรือมี ข. ก็เท่ากับเป็นการพูดว่า ก. ไม่มีหน้าที่ที่จะละเว้นหรือละทิ้ง ข. และในขณะเดียวกันมันก็ไม่ได้แสดงถึงหน้าที่ของคนอื่นที่มีต่อ ก. ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ ข. นาย ก. อาจมีสิทธิ (ในความหมายของเสรีภาพ) ที่ทำ ข. ถึงแม้ว่าคนอื่น ๆ ก็มีเสรีภาพที่จะยุ่งเกี่ยวในการกระทำหรือเป็นเจ้าของ ข. ได้ แต่ถ้า นาย ก. มีสิทธิใน ข. ในความหมายของสิทธิเรียกร้องแล้ว นาย ก. จะมีเสรีภาพที่จะทำหรือมี ข. และเสรีภาพอันนี้ของเขาจะเป็นพื้นฐานหน้าที่ของผู้อื่นที่จะยอมรับในเรื่องของ ข. หรือไม่เข้ามายุ่งเกี่ยวในสิ่งที่เขากระทำ ข. หรือเป็นเจ้าของ ข. สิทธิเรียกร้องจึงเป็นสิทธิที่กันไม่ให้ผู้อื่นเข้ายุ่งเกี่ยว ดังนั้นถ้า นาย ก. มีสิทธิ (สิทธิเรียกร้อง) ในชีวิตแล้วละก็ผู้อื่นก็จะมีหน้าที่ที่จะไม่ฆ่า นาย ก. หรือปล่อยให้ นาย ก. ตายเมื่อเขาสามารถช่วยเหลือ นาย ก. ได้โดยปราศจากอันตรายที่จะเกิดขึ้นกับตัวของพวกเขาเหล่านั้น ในทำนองกลับกันถ้าสิทธิในชีวิตของ นาย ก. เป็นแค่เพียงสิทธิเสรีภาพ มันก็ไม่มีอะไรมากไปกว่าการไม่มีอยู่ของหน้าที่จะฆ่าหรือได้รับการช่วยเหลือ

สิทธิในชีวิตเราถือว่าเป็นสิทธิทางศีลธรรม เนื่องจาก เป็นสิทธิที่เป็นการร้องเรียนที่สมเหตุสมผลโดยได้มาจากหลักทางศีลธรรมและจริยธรรมและสามารถมีมาก่อนและเป็นอิสระจากการรับรองของกฎหมาย สิทธิในชีวิตในความหมายที่หมายถึงสิทธิที่ไม่ถูกฆ่าหรือปล่อยให้ตายโดยทั่วไปแล้วถือว่าเป็นสิทธิเด็ดขาด (Absolute right) เนื่องจากมีบางกรณีที่สิทธิในชีวิตถูกละเมิด เช่น การประหารชีวิตผู้กระทำผิด หรือบางกรณีที่จำเป็นต้องทำลายชีวิตผู้บริสุทธิ์เพื่อป้องกันความเสียหายมากมายที่จะเกิดขึ้น สิทธิที่จะถือได้ว่าเป็นสิทธิเด็ดขาดนั้นจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อสิทธินั้นไม่มีการละเมิดไม่ว่ากรณีใดก็ตามและต้องไม่มีข้อยกเว้นเลยในทุกกรณี ในความเป็นจริงเราจะเห็นว่าสิทธิในชีวิตมีการละเมิดและยังมีข้อยกเว้นอยู่จึงไม่สามารถถือได้ว่าเป็นสิทธิที่เด็ดขาด

นอกจากจะพิจารณาสิทธิในชีวิตอย่างที่กำลังกล่าวมาแล้ว เราพิจารณาเรื่องของสิทธิในลักษณะสิทธิที่สามารถตัดสินใจด้วยตัวเอง (Discretionary Rights) และสิทธิที่ได้รับการมอบหมาย (Mandatory Rights) การพิจารณาสิทธิทั้งสองแบบนี้เราอาจจะพบได้ในงานเขียนของนักปรัชญาท่านอื่น ๆ แต่การบัญญัติศัพท์อาจแตกต่างกันออกไป มาติน พี. โกลดิง (Martin P. Golding) ใช้คำว่า "option-right" ในความหมายของ สิทธิที่สามารถตัดสินใจด้วยตนเอง และใช้คำว่า "welfare-right" ในความหมายสิทธิที่ได้รับการมอบหมาย

สิทธิที่จะตัดสินใจด้วยตัวเอง หมายถึงสิทธิอำนาจที่บุคคลสามารถจะกระทำหรือไม่กระทำ การใด ๆ ก็ได้สุดแล้วแต่เขาจะเลือก ยกตัวอย่างเช่น แดงมีสิทธิที่จะตัดสินใจด้วยตนเองในเรื่องเกี่ยวกับ ข. สิ่งก็ตามมาก็คือ แดงมีสิทธิที่จะกระทำ ข.หรือไม่กระทำ ข. ก็ได้ตามที่แดงเลือก และผู้อื่นก็ไม่มีหน้าที่ที่จะเข้าไปยุ่งเกี่ยวในเรื่องนั้น

สิทธิที่ได้รับการมอบหมาย สำหรับสิทธิประเภทนี้มีลักษณะที่แตกต่างกับสิทธิที่จะตัดสินใจด้วยตนเอง กล่าวคือสิทธิที่ได้รับการมอบหมายนี้เป็นสิทธิที่ต้องทำความสิ่งที่ได้รับการมอบหมายมาจะปฏิเสธไม่กระทำไม่ได้ ตัวอย่างเช่น คำมีสิทธิที่ได้รับการมอบหมายให้กระทำ ค. สิ่งก็ตามมาก็คือ คำต้องกระทำ ค. คำไม่มีสิทธิที่จะไม่กระทำ ค. มันเป็นหน้าที่ของคำที่ต้องกระทำ ในเรื่องของสิทธิที่ได้รับการมอบหมายนี้หน้าที่และสิทธิเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในเวลาเดียวกัน

สิ่งที่แตกต่างระหว่างสิทธิทั้งสองนั้น เราจะเห็นว่า สิทธิที่จะตัดสินใจด้วยตัวเองนั้นเรามีความอิสระที่จะกระทำในสิ่งที่เราปรารถนาได้และผลประโยชน์เบื้องต้นที่เราจะได้รับจากสิทธินี้ก็คือเสรีภาพที่ได้รับการรับรอง ในขณะที่สิทธิที่ได้รับการมอบหมายได้รับการประกันโอกาสที่จะได้รับความดีจากสิ่งอื่น ๆ ที่เราจ่ายให้กับการเสียสละเสรีภาพ (40: 106) ซึ่งสิทธิที่ได้รับการมอบหมายนั้นมักจะซ่อนประโยชน์เอาไว้ เช่น การศึกษา, สุขภาพ, และความหาสุขที่จะได้รับในการทำสิทธิ นั้น

จากสิทธิทั้งสองที่กำลังกล่าวมา หากเราถือว่าสิทธิในชีวิตเป็นสิทธิตัดสินใจด้วยตัวเอง เราก็มีเสรีภาพที่จะกระทำสิ่งต่าง ๆ ได้ตามที่เราเลือก ยกตัวอย่าง สิทธิเสรีภาพที่เคลื่อนไหว เราก็สามารถเดินทางไปตามที่เรากำลังต้องการ เรามีสิทธิที่จะไปกรุงเทพ แต่อาจจะละเว้นไม่ไปกลับไปพัทยาแทน หรืออาจจะอยู่กับบ้านก็ได้ถ้าตัวเองปรารถนา เราเป็นนายของตัวเอง สำหรับชีวิตแล้วเราเป็นนายของตัวเอง เราเอง ชีวิตร่างกายนั้นเป็นของเรา ซึ่งการเป็นเจ้าของนั้นเราสามารถที่ใช้ได้ตามความต้องการของเรา ยกตัวอย่างเช่น เราเป็นเจ้าของเงินจำนวนหนึ่ง เราก็สามารถใช้จ่ายได้ตามที่เราต้องการ ชีวิตก็เช่นเดียวกันจะให้มีชีวิตอยู่หรือจะตายก็ขึ้นอยู่กับเจ้าของที่ต้องการให้เป็นไป ดังนั้นเราจึงมีสิทธิที่จะมีชีวิตอยู่ครบเท่าที่เราต้องการ แต่เราก็สามารถสละสิทธิ

นั้น เสียถ้าเราเลือกที่จะทำอย่างนั้นและเลือกที่จะตายแทน

ในทางกลับกันถ้าเราถือว่าสิทธิในชีวิต เป็นสิทธิที่ได้รับมอบหมายซึ่งอาจ เปรียบ เทียบได้ กับสิทธิในการศึกษา ซึ่งต้องมีหน้าที่จะต้องรับการศึกษาจะละเว้นไม่ได้ สิทธิในชีวิตก็คือหน้าที่ต้องมีชีวิตอยู่ครบเท่าที่จะอยู่ได้ เรามีหน้าที่จะไม่ทำอันตรายหรือให้ผู้อื่นมาฆ่าเรา เนื่องจากชีวิตเป็นสิ่งที่มิประโยชน์ต่อเราและผู้อื่น สิทธิในชีวิตแบบนี้มนุษย์จึงมีหน้าที่จะรักษาชีวิตตัวเองให้มีชีวิตอยู่ต่อไปจะทำให้ตัวเองสิ้นชีวิตหาได้ไม่

สิทธิที่จะตาย (Right to die)

สิทธิที่จะตายนั่นก็คือสิทธิที่จะทำให้ตัวเองตายไม่ว่าจะด้วยวิธีการใดก็ตาม โจอัล โพน์ เบริก ได้พิจารณาสิทธิที่จะตายออกเป็น 3 ลักษณะด้วยกัน

1. The Paternalist การมองในลักษณะนี้ถือว่าสิทธิในชีวิตเป็นสิ่งที่จะต้องให้ได้หรือเป็นสิทธิแบบที่ได้รับมอบหมาย เราจึงไม่มีสิทธิที่จะตายเรามีสิทธิแค่เพียงสิทธิที่มีชีวิตอยู่ เนื่องจากสิทธิในชีวิต เป็นเพียงหน้าที่แค่แสดงออกมาในรูปภาษาของสิทธิเพราะต้องการให้เกิดสิทธิเรียกร้องต่อผู้อื่นที่ไม่ฆ่าเพื่อผลประโยชน์

2. The Founding Fathers การมองในลักษณะนี้เห็นว่าสิทธิในชีวิตเป็นสิทธิที่สามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเองมิใช่เป็นสิทธิที่ได้รับมอบหมาย สิทธิดังกล่าวนี้จึง เป็นเหมือนสิทธิในเสรีภาพ, สิทธิในทรัพย์สิน ซึ่งเรามีสิทธิที่จะไปไหนมาไหนก็ได้ตามใจปรารถนาของเรา เรามีสิทธิที่อ่านหนังสือหรือไม่อ่านก็ได้ ที่จะพูดหรือไม่พูดก็สุดแล้วแต่เรา เราจึงมีสิทธิภายใต้การปกครองตัวเราเอง และสำหรับชีวิตและร่างกายของเราเรามีสิทธิที่จะมีชีวิตอยู่ (right to live) หรือตายตามที่เราปรารถนา สิทธิที่จะตาย เป็น เสมือนคนละข้างของ เทรีย๓ เดียวกันกับสิทธิที่จะมีชีวิตอยู่ พื้นฐานการกล่าวอ้างของสิทธินี้ก็คือสิทธิที่เป็นนายของตัวเองที่จะจัดการกับชีวิตของตัวเองตามที่เลือก สิ่งที่จะมาจำกัดสิทธินี้ก็คือสิทธิที่เหมือนกันนี้ของผู้อื่น เช่นสิทธิของเราที่จะมีชีวิตอยู่บังคับกับหน้าที่ต่อผู้อื่นที่จะไม่ฆ่าเรา ดังนั้นสิทธิที่จะตายก็นำมาซึ่งหน้าที่ของผู้อื่นไม่ให้มายุ่ง เกี่ยวหรือบ่อนทำลาย เราจากการเลือกความตาย แต่เราก็ต้องเข้าใจว่าการละเว้นที่จะใช้สิทธิในการมีชีวิตอยู่นั้น การกระทำในสิทธิที่จะตายมิใช่เป็นการละทิ้งสิทธิในชีวิตแค่ เป็นการใช้สิทธิในลักษณะที่แตกต่างออกไป เท่านั้น

3. The Extreme Antipaternalist การมองในลักษณะนี้คล้ายกับ Founding Fathers โดยถือว่าสิทธิในชีวิตเป็นสิทธิที่สามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเอง ซึ่งเราสามารถกระทำในสิ่งที่เราต้องการได้ภายใต้ข้อจำกัดด้วยสิทธิของผู้อื่นและผลประโยชน์ของส่วนรวม การมองในลักษณะนี้บุคคลสามารถละทิ้งสิทธิอะไรก็ได้ เพียงแต่ว่าการเลือกนั้นได้สรรกแล้วและใคร่ครองเป็นอย่างดีแล้ว และไม่ถูกบังคับ ดังนั้นการพิจารณาแบบนี้จึงมีลักษณะที่เกินเลยแบบที่ 2 ออกไป เนื่องจากทัศนะนี้ไม่เพียงถือว่าชีวิตเป็นสิ่งที่เพิกถอนโอนย้ายได้ยังถือว่าสิทธิในการตัดสินใจในชีวิต เพิกถอนโอนย้ายได้ด้วย (40: 120-123)

สิทธิกับการพิจารณาปัญหา

จากการกล่าวอ้างสิทธิและการพิจารณาแง่มุมที่มองของสิทธิทั้งสองไม่ว่าจะเป็นสิทธิในชีวิตและสิทธิที่จะตาย เราสามารถมองไปได้ในแง่มุมที่แตกต่างกันออกไป ทั้งสิทธิที่มนุษย์มีนั้น อาจเกิดการขัดแย้งกันได้ และสิทธิบางอย่างก็สามารถลบล้างสิทธิอีกอย่างหนึ่งได้ถ้าหากเราไม่สามารถประนีประนอมสิทธิทั้งสองเข้าด้วยกันได้ นักคิดส่วนใหญ่เห็นท้วงว่าไม่มีสิทธิใดมาก่อนหรือมีความสำคัญกว่าเมื่อสิทธิเกิดการขัดแย้ง แต่เราจะพิจารณาว่าสิทธิใดเป็นสิ่งที่ควรกระทำกว่าหรือสิทธิใดสมควรลบล้างสิทธิอื่นอื่น สำหรับสิทธิในชีวิตแล้วเนื่องจากเราไม่สามารถพิสูจน์ได้อย่างชัดเจนว่าเป็นสิทธิเด็ดขาดที่ไม่มีสิทธิใดลบล้างได้หรือปราศจากข้อยกเว้นใด ๆ ดังนั้นเมื่อเกิดการขัดแย้งกับสิทธิอื่นสิทธิในชีวิตสามารถถูกลบล้างด้วยสิทธิชนิดอื่นได้ แต่อย่างไรก็ดีการตัดสินใจปัญหาทางจริยธรรม ในรูปแบบของสิทธินั้นมันเป็นการอ้างสิทธิในขอบข่ายทางจริยธรรม มิใช่ขึ้นอยู่กับทฤษฎีของสิทธิ เพียงอย่างเดียวที่จะกำหนดว่าอะไรเป็นสิ่งที่ถูกต้องทางจริยธรรม เราจำเป็นต้องนำหลักการทางจริยธรรมมาพิจารณาประกอบกันด้วย ซึ่งเราได้กล่าวอ้างมาแล้วว่าสิทธิ (โดยเฉพาะสิทธิในชีวิต) นี้เป็นสิทธิทางศีลธรรมและมันก็ถูกรับรองโดยหลักการของศีลธรรมและจริยธรรม และแม้ว่าใครจะยึดถือสิทธิเพียงลำพัง เป็นตัวตัดสินปัญหาทางจริยธรรมก็น่าจะประวิงใจว่าคำว่า "สิทธิ" เองนั้นไม่มีความชัดเจนเพียงพอ

เพื่อความชัดเจนในการพิจารณาปัญหาจึงขอยกตัวอย่างในการพิจารณาปัญหาโดยอยู่บนหลักการของประโยชน์นิยม (Utilitarian) ที่คำนึงถึงผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นและหลักการของค่านิยมที่ว่าทุกคน (โดยไม่มีข้อยกเว้น) มีความเท่าเทียมกันในสิทธิทางศีลธรรม ดังนั้นจึงต้อง

กระทำกับทุกคนด้วยความ เคารพและยุติธรรมในฐานะที่เป็นเป้าหมายในตัวเอง มิใช่ในฐานะเครื่องมือที่จะต้องเสียสละโดยปราศจากการยินยอมของเขาเพื่อความสะดวกสบายหรือความ ผาสุกและการมีชีวิตอยู่ของผู้อื่น

กรณีที่ 1.

นายคำ เป็นนักพยากรณ์ที่มีความสามารถมาก สามารถที่จะรักษาโรคร้ายช่วย เหลือชีวิตคนได้เป็นจำนวนมาก แต่คำป่วยด้วยโรคมะเร็งและต้องการตาย

ในกรณี ก. เห็นว่าคำมีสิทธิที่จะตายได้

แต่ ข. เห็นว่ามีเหตุผลลบล้างที่จะปฏิเสธสิทธิการตายของคำ เนื่องจากคำมีความ สามารถที่จะช่วย เหลือชีวิตคนเป็นจำนวนมาก ซึ่งถึงแม้คำจะต้องทนทุกข์ทรมาน ด้วยโรคมะเร็ง แต่ เขาก็ เป็นคน เดียวที่รักษาโรคร้ายนั้นได้

กรณีที่ 2

นายเขี้ยวป่วยด้วยโรคมะเร็งต้องการที่จะมีชีวิตอยู่ แต่ครอบครัวต้องตกอยู่ในฐานะ ลำบากเนื่องจากคำรักษาพยาบาลของนายเขี้ยว การเงินของครอบครัวก็หมดสิ้นไป

ในกรณี ก. เห็นว่า เขี้ยวมีสิทธิที่จะมีชีวิตอยู่

แต่ ข. เห็นว่าสิทธิที่จะมีชีวิตอยู่ของ เขี้ยวถูกลบล้างด้วยข้ออ้างถึงความจำเป็นของครอบครัว เขี้ยวทำให้ทรัพย์สินของครอบครัวหมดสิ้นไป ซึ่งส่งผลให้ลูกชาย 4 คนไม่ สามารถ เรียนต่อมหาวิทยาลัยได้

กรณีที่ 3.

นางขาวผู้มั่งคั่งมีลูกแฝดซึ่งทั้งสองมีความจำเป็นที่ต้องได้รับการ เปลี่ยนไต เพื่อมีชีวิต อยู่ต่อไป นางขาวเป็นเพียงคนเดียวที่จะบริจาคไต และการบริจาคของเธอเป็น การเสี่ยงกับชีวิต เธอเองและมีโอกาสถึง 50 เปอร์เซ็นต์ที่จะตายในการผ่าตัด แต่ ถ้าเธอตายในการผ่าตัด ไตของเธอทั้งสองก็สามารถนำไปเปลี่ยนช่วยชีวิตลูกของเธอทั้งสองได้

ในกรณี ก. เห็นว่าลูกของนางขาวมีสิทธิที่จะมีชีวิต แต่ไม่ใช่ด้วยวิธีการเสี่ยงชีวิตของเธอ สิทธิที่จะมีชีวิตของนางขาวลบล้างสิทธิที่ลูกเธอมี

แต่ ข. เห็นว่าลูกของนางสาวทั้งสองมีสิทธิที่จะมีชีวิตซึ่งอาจเป็นใครคนใดคนหนึ่งก็ได้ โดยการเสี่ยงโชค ที่ดีกว่าก็คือการเสี่ยงชีวิตของนางสาวซึ่งอาจช่วยลูกของเธอ คนใดคนหนึ่งได้ และหากเธอต้องคายนางสาวทั้งสองก็รอด การเสี่ยงชีวิตของเธอก็เหมือนว่าคน 2 คนจะมีชีวิตอย่างดี ถ้าเธอปฏิเสธ เธอยังมีชีวิตอยู่ แต่ลูกเธอทั้งสองตาย ข. จึงเห็นว่าสิทธิของลูกเธออย่างน้อย 1 คนที่จะมีชีวิตอยู่ ulying สิทธิของแม่ที่ปฏิเสธที่จะเสี่ยง (50 เปอร์เซ็นต์)

กรณีที่ 4

สมชายอายุ 17 ปีทุกข์ทรมานด้วยโรคโลหิตจาง เป็นเวลาหลายปีทีเดียวที่เขา สารพันที่จะรักษาด้วยวิธีการต่าง ๆ เขาได้เห็นเด็กอื่น ๆ ตายไปด้วยโรคเดียวกันคนแล้วคนเล่าและ เขาก็ เบื่อที่จะทุกข์ทรมานด้วยโรคนี้คือไปอีก เขาจึงต้องการ คาย

ในกรณีนี้ ก. เห็นว่าสมชายมีสิทธิที่จะตาย

แต่ ข. เห็นว่าใน เมื่อสมชายมีพ่อที่สามารถที่จะสนับสนุนการรักษาได้เป็นอย่างดี และพ่อ เขาก็ต้องการให้ เขามีชีวิตอยู่ สำหรับ ข. แล้วสิทธิที่สมชายมีถูก ulying โดยความต้องการของพ่อของเขา

สำหรับการพิจารณานั้นในกรณีที่ 1 นั้นเราจะเห็นว่าความเห็นของ ข. ดูจะมีภาวเหนือกว่าแต่นั้น ก็ไม่ได้หมายความว่านายคำไม่มีสิทธิที่จะตัดสินใจในการมีชีวิตอยู่หรือตาย นายคำยังมีสิทธินี้อยู่ แต่สิทธิอันนี้ถูก ulying โดยหลักของประโยชน์นิยมหรือเหตุผลนั้นเอง ในกรณีที่ 2 ทศนะของ ก. สอดคล้องกับความคิดของค่าน้ำที่ว่า ทุกคนมีความเท่าเทียมในเสรีภาพที่จะตัดสินใจมีชีวิตอยู่ หรือตายซึ่งสิทธิที่จะมีชีวิตอยู่ของ เขียวมีความสำคัญเหนือภาวะทาง เศรษฐกิจของครอบครัวของ เขียว ในกรณีที่ 3 ยากที่จะตัดสินว่าสิทธิอย่างไหน ulying สิทธิไหน ซึ่งเราจะเห็นว่าถ้า นางสาวใช้สิทธิในการมีชีวิตอยู่และสิทธิที่จะตายถ้า เลือกที่จะมีชีวิตอยู่สิทธินี้จะ ulying สิทธิที่จะตาย แต่สิทธิที่จะมีชีวิตของสาวก็ถูก ulying ด้วยสิทธิการมีชีวิตอยู่ของลูก ในกรณีนี้ความคิด ของ ข. ดูจะถูกต้องกว่า อันได้แก่สิทธิของสาวที่จะมีชีวิตอยู่โดยปราศจากการเสี่ยงชีวิต ถูก ulying หลักของประโยชน์นิยมโดยผลประโยชน์ที่มากกว่า ส่วนในกรณีที่ 4 สิทธิของสมชาย ที่จะตายไม่สามารถถูก ulying โดยสิทธิของคนอื่น

ในกรณีที่ 1 และ 4 เราจะเห็นได้ว่าเป็นกรณีของการทำอัตวินิบาตกรรมหรือต้องการที่จะกระทำอัตวินิบาตกรรม คำต้องการตายซึ่งอาจนำไปสู่การกระทำอัตวินิบาตกรรมได้แต่เมื่อพิจารณาแล้วสิทธินี้ได้ถูกลบล้างสิทธิของผู้อื่นที่จะมีชีวิตอยู่ ดังนั้นการทำอัตวินิบาตกรรม (ถ้าหากเกิดขึ้น) เป็นสิ่งที่ไม่สมควรกระทำ แต่ในกรณีสมชายแล้วถ้าหากสมชายกระทำอัตวินิบาตกรรมแล้ว เป็นสิ่งที่ไม่ผิด เมื่อพิจารณาในสิทธิของเขา ดังนั้นเราจะเห็นได้ว่าสิทธิที่จะจบชีวิตของตัวเองนั้นไม่ใช่สิ่งที่เราจะห้ามไม่ได้ แต่เราจำเป็นต้องพิจารณาองค์ประกอบอื่นด้วย ยกตัวอย่างเช่น พันธะที่เรามีต่อผู้อื่นและสังคม อันได้แก่ การเสียสละเยี่ยงวีรบุรุษ เป็นต้น ผู้วิจัยเห็นว่าอัตวินิบาตกรรมจึงไม่ใช่สิ่งที่ผิดหรือถูกต้องอย่างใดอย่างหนึ่งอย่างตายตัว เมื่อพิจารณาในเรื่อง "สิทธิ" เพราะมันจำเป็นต้องอาศัยหลักจริยธรรมมาเป็นตัวตัดสินความถูกต้อง เมื่อสิทธิจำเป็นต้องมีการละเมิด

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย